

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie stosunków transatlantycznych i propagowania europejskiego modelu społecznego na świecie (opinia z inicjatywy własnej)

(2011/C 51/04)

Sprawozdawca: **Laure BATUT**

Dnia 14 lipca 2009 r. Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny postanowił, zgodnie z art. 29 ust. 2 regulaminu wewnętrznego, sporządzić opinię z inicjatywy własnej w sprawie

stosunków transatlantycznych i propagowania europejskiego modelu społecznego na świecie.

Sekcja Stosunków Zewnętrznych, której powierzono przygotowanie prac Komitetu w tej sprawie, przyjęła swoją opinię 3 września 2010 r.

Mając na względzie odnowienie składu Komitetu, Zgromadzenie Plenarne postanowiło przeprowadzić głosowanie nad niniejszą opinią na sesji plenarnej w październiku i zgodnie z art. 20 regulaminu wewnętrznego wyznaczyło Laure BATUT na sprawozdawcę generalnego.

Na 466. sesji plenarnej w dniu 21 października 2010 r. Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny stosunkiem głosów 110 do 34 – 16 osób wstrzymało się od głosu – przyjął następującą opinię:

1. Wnioski i zalecenia

1.1 EKES stoi na stanowisku stopniowej integracji wolnego rynku euroatlantycznego i pragnie rozwijać stosunki między Unią Europejską a Stanami Zjednoczonymi, a zwłaszcza położyć nacisk na wymiar społeczny, by przewidzieć skutki tej transatlantycznej integracji gospodarczej, tak by oba społeczeństwa – amerykańskie i europejskie – skorzystały na niej w równym stopniu i w jej wyniku stały się bardziej konkurencyjne, szczególnie wobec gospodarek wschodzących.

1.2 Biorąc pod uwagę, że dane gospodarcze i społeczne zgromadzone pod nazwą „europejski model społeczny” (EMS) stanowią jedyny na świecie system, który służy za podstawę owocnego rozwoju⁽¹⁾, a w kontekście obecnego kryzysu światowego – za mocny amortyzator dla społeczeństw, które na nim ucierpiały, EKES przypomina, że sygnatariusze traktatu z Lizbony zdecydowali się promować ten model. Komitet życzyłby sobie, by w ramach dialogu transatlantycznego rozwijać legitymizację:

- 1) tożsamości europejskiej,
- 2) wartości europejskich i kultury europejskiej, w tym ochrony środowiska naturalnego,
- 3) EKES-u, który za pośrednictwem swoich członków reprezentuje zorganizowane społeczeństwo obywatelskie UE.

1.3 Systemy zbiorowej ochrony społecznej, usługi publiczne i dialog społeczny uosabiają „europejski model społeczny”. **EKES zachęca wszystkie instytucje unijne, by nie tylko**

reprezentowały ten model, którego istnienia domagają się obywatele Europy, ale by go również promowały w każdych okolicznościach, zwłaszcza zaś w ramach dialogu transatlantycznego.

1.3.1 Ponadto ogólne podniesienie wymiaru społecznego do rangi jednego z priorytetów UE pozwoliłoby Europejczykom na uczestnictwo w prowadzonych obecnie rozmowach – zarówno w ramach TEC, jak i TALD⁽²⁾ – oraz skuteczniejsze promowanie w ich ramach modelu społecznego.

1.3.2 Aby wartości społeczne Unii były lepiej znane w Stanach Zjednoczonych i aby lepsze zrozumienie po obu stronach Atlantyku doprowadziło ostatecznie do zbieżności rozwoju interesów społecznych i większego zrozumienia społecznego, EKES pragnąłby, by UE lepiej informowała amerykańskie społeczeństwo obywatelskie na temat EMS, np. w ramach Transatlantycznej Rady Gospodarczej czy Transatlantycznego Dialogu Pracowniczego. Dla EKES-u promowanie EMS⁽³⁾ oznacza większe eksponowanie wizerunku Unii Europejskiej w USA.

1.4 EKES zaleca, by oprócz przyjęcia nowych przepisów finansowych wprowadzić na obszarze euroatlantycznym wspólne normy dotyczące agencji ratingowych, jak również nowe zasady konkurencji, które lepiej uwzględniałyby interesy obywateli. EKES oczekuje, że Unia przyjmie zdecydowane stanowisko, które gwarantowałoby obywatelom zachowanie poziomu życia. Jeśli chodzi o dialog transatlantyczny, to Komitet spodziewa się, że jego rozwój będzie uwzględniał opinie społeczeństwa obywatelskiego po obu stronach Atlantyku.

⁽¹⁾ Świadczy o tym wzrost PKB w państwach członkowskich od momentu powstania UE; zob. też przypis 6.

⁽²⁾ TEC – Transatlantyczna Rada Gospodarcza (ang. Transatlantic Economic Council), TALD – Transatlantyczny Dialog Pracowniczy (ang. Transatlantic Labour Dialogue).

⁽³⁾ Dz.U. C 309 z 16.12.2006, s. 119–125.

1.5 Należy nadać większe znaczenie dialogowi zorganizowanych społeczeństw obywatelskich i dialogowi pracowniczemu, zarówno w relacjach wewnętrznych, jak i w ramach stosunków z przedstawicielami przedsiębiorstw, poczynając od istniejących organów unijno-amerykańskich. Komisja Europejska, która zwiększyła swe wsparcie dla dialogu na lata 2011–2012 z 600 tys. do 800 tys. euro, mogłaby ułatwić tego rodzaju działania. **EKES byłby gotów, wraz ze swymi odpowiednikami amerykańskimi, powołać unijno-amerykańską radę społeczeństwa obywatelskiego.** Przedstawiciele tego społeczeństwa po obu stronach Atlantyku powinni znaleźć sposób na umożliwienie pracownikom wyrażania ich stanowiska i rozwijania usług informacyjno-konsultacyjnych, zwłaszcza w obecnym krytycznym okresie po krachu finansowym z 2008 r. EKES jest zdania, że więcej dialogu, zarówno obywatelskiego, jak i społecznego, oraz większa przejrzystość mogłyby pozwolić uniknąć kryzysu, który trwa od trzech lat.

1.5.1 Celem dialogu transatlantyckiego powinno być wzajemne uczenie się i przyczynianie w konkretny sposób do promowania praw człowieka oraz praw politycznych i obywatelskich, jak również praw w sferze gospodarczej i społecznej. W dialogu transatlantyckim Unia Europejska powinna traktować gospodarcze i społeczne prawa obywateli jako integralną część swojego stanowiska.

1.5.2 Zdaniem EKES-u uwzględnienie kwestii społecznych o fundamentalnym znaczeniu dla spójności obu społeczeństw wzbogaciłoby dialog europejsko-amerykański. Chodzi tu o takie kwestie, jak na przykład kształcenie, zarówno początkowe, jak i przez całe życie, które należy do kompetencji krajowych i „federalnych” oraz jest niezbędne dla istnienia gospodarki opartej na usługach i wiedzy w obu społeczeństwach. Aby stworzyć miejsca pracy i podnieść poziom życia Europejczyków, należałoby w pierwszej kolejności nadać w programie politycznym priorytet kwestii inwestycji produkcyjnych oraz innowacji – dziedzinie, w której Stany Zjednoczone rozwinęły zdolności twórcze i promocyjne w znacznie większym stopniu niż Europa.

1.5.3 EKES ocenia, że wspólnie ustalone wskaźniki pozwoliłyby na ocenę i porównanie sytuacji społecznych i sytuacji na rynku pracy obu stron dialogu.

1.6 EKES postrzega migrację jako istotną kwestię dla demokracji i wyraża nadzieję, że będzie ona przedmiotem transatlantyckiego dialogu społecznego, z możliwym udziałem Europejskiego Forum Integracji.

1.7 Komitet jest zdania, że dialog transatlantycki może przyczynić się do szybszego uświadomienia sobie potrzeby bardziej zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska; wierzy, że oba społeczeństwa obywatelskie i ich konsumenci mają tu do odegrania pewną rolę.

1.8 EKES pragnie wykazać się nowatorskim podejściem polegającym na włączeniu przedstawicieli zorganizowanego społeczeństwa obywatelskiego w zinstytucjonalizowany dialog trans-

atlantycki. Komitet jest zdania, że Unia wciąż nie stała się „europejska” w aspekcie społecznym tego dialogu. EKES zaleca, by na wszystkich etapach dialogu transatlantyckiego brano pod uwagę wymiar społeczny.

1.9 Poprzez przyjęcie programu współpracy i utworzenie Transatlantyckiej Rady Gospodarczej⁽⁴⁾ obie strony zobowiązały się do szybszego wprowadzania prawdziwej integracji w celu „stworzenia jednolitego transatlantyckiego rynku do roku 2015”⁽⁵⁾. Istnieje pod tym względem wiele przeszkód, zwłaszcza natury legislacyjnej, ale cel został obrany, a EKES pragnie podejmować odpowiednie działania antycypacyjne, by mieć pewność, że nie będzie odwrotu od pewnych historycznych wyborów, które dokonały się na szczęblu europejskim i które ukształtowały europejski model społeczny⁽⁶⁾. Społeczeństwa europejskie i amerykańskie, które są do siebie podobne pod względem wyznawanych wartości, nie są łatwe do „zintegrowania” pod względem społecznym. Jeżeli Europejczycy uznają konieczność dostosowania niektórych aspektów tego modelu ze względu na trwający kryzys gospodarczy, to po to, by lepiej przestrzegać jego zasad w perspektywie długoterminowej.

2. Integracja gospodarcza

2.1 Stany Zjednoczone są siłą napędową północnoamerykańskiej wspólnoty ekonomicznej utworzonej na podstawie porozumienia NAFTA. Państwa członkowskie Unii Europejskiej oraz Stany Zjednoczone wytwarzają łącznie 60 % światowego PKB, przypada na nie 40 % światowego handlu i 62 % wolumenu inwestycji bezpośrednich. Łącznie w UE i w USA około 7 mln miejsc pracy zależnych jest od stosunków transatlantyckich.

2.2 W analizie⁽⁷⁾ opublikowanej przed pojawieniem się kryzysu w Stanach Zjednoczonych i Unii Europejskiej OECD szacowała, że całkowita integracja obu gospodarek mogłaby wygenerować trzyprocentowy wzrost dla obu partnerów, dzięki czemu obie strony zyskałyby przewagę gospodarczą nad niemal wszystkimi innymi krajami świata.

2.3 EKES ocenia, że kryzys mógłby zmienić stosunki unijno-amerykańskie i że w ramach TEC i TALD należy zachęcać do dyskusji na temat modeli wśród partnerów społecznych. Kryzys być może opóźni integrację i pozostawi czas na wspólne zbadanie takich kwestii, jak przydatność instytucji dialogu, rządskich w Stanach Zjednoczonych, czy imigracja – której muszą

⁽⁴⁾ Porozumienie podpisane w Białym Domu przez G.W. Busha, A. Merkel i J.M. Barroso.

⁽⁵⁾ Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 26 marca 2009 r. w sprawie stanu stosunków transatlantyckich po wyborach prezydenckich w USA.

⁽⁶⁾ Europejski model społeczny, odniesienia: zob. preambuła traktatu z Lizbony: „Potwierdzając swe przywiązanie do podstawowych praw socjalnych określonych w Europejskiej Karcie Społecznej, podpisanej w Turynie dnia 18 października 1961 roku, oraz we Wspólnotowej karcie socjalnych praw podstawowych pracowników z 1989 roku”; zob. Traktat UE, art. 3, 6 i 32; zob. TFUE, art. 9 i tytuł X; zob. traktat z Lizbony – Karta praw podstawowych, art. 28, 34, 35 i 36.

⁽⁷⁾ OECD, Economics Department, 2005, *The benefits of liberalising product markets and reducing barriers to international trade and investments: the case of the USA and the EU* [OECD, Departament Gospodarki, 2005 r. „Korzyści z liberalizacji rynku produktów i ze zmniejszania barier w międzynarodowym handlu i inwestycjach: przypadek USA i UE”].

stawić czoła oba bloki, zarówno na poziomie społecznym, jak i zatrudnienia – jako środek zaradczy wobec starzenia się społeczeństwa (rezerwa siły roboczej).

2.4 Uznaje się powszechnie, że plany naprawy Unii Europejskiej i Stanów Zjednoczonych nie są ze sobą porównywalne, lecz ich następstwa są w obu przypadkach takie same, a mianowicie pogłębienie deficytu budżetowego, wzmocnienie działań władz publicznych i nasilenie żądań w sprawie kontroli oraz zmiany ukierunkowania redystrybucji bogactwa. Te różnice i zbieżności mogą być punktem wyjścia dialogu TALD oraz dialogu w ramach dwustronnej struktury konsultacyjnej, którą trzeba utworzyć.

2.4.1 Skutki kryzysu dyskutowane są na wysokim szczeblu (szczyty UE – USA), podobnie jak liczne inne tematy w ramach istniejącego dialogu między Komisją a jej partnerami z administracji amerykańskiej i jej agencjami w kwestii finansów, gospodarki i rynków wewnętrznych. Społeczeństwo obywatelskie w Europie doświadcza negatywnych skutków braku uregulowań w dziedzinie praktyk bankowych i agencji ratingowych⁽⁸⁾ oraz braku przejrzystości tych praktyk. Co więcej, płaci za plany naprawy gospodarczej i choć jednym z celów traktatu jest „popieranie postępu gospodarczego i społecznego” narodów europejskich, obywatele są świadkami ograniczania zabezpieczeń socjalnych, ocenianych jako zbyt kosztowne. Zawiodły systemy finansowe, rządząc tym samym bardzo dużą szkodę gospodarce realnej. Stworzyło to dodatkowe problemy obok trudności, z którymi borykają się już systemy społeczne i które wypływają z braku wzrostu i zatrudnienia. Komitet, mając świadomość tego, że protekcjonizm nie jest tożsamy z ochroną zatrudnienia, popiera wymianę handlową oraz inwestycje bez przeszkód, pod warunkiem że nie zapomina się o prawach socjalnych. Ale przywrócenie zaufania, co stanowi najwyższy priorytet, powinno się dokonać poprzez nowe i inteligentne regulacje rynków finansowych. EKES traktuje również priorytetowo promowanie wymiaru społecznego w gospodarce i w handlu w ramach dialogu transatlantyckiego. EKES życzyłby sobie, aby przedstawiciele Unii zaangażowani w dialog transatlantycki w charakterze przedstawicieli obywateli nadal propagowali EMS w relacjach gospodarczych i handlowych. Sama Komisja działa zgodnie z traktatem i zapewnia realizację jego przepisów.

2.4.2 EKES uważa, że użyteczne jest wzmocnienie więzi gospodarczych po obu stronach Atlantyku i zapewnienie solidarności gospodarczej między państwami członkowskimi Unii. Komitet ocenia, że te dwa elementy sprzyjałyby przywróceniu wzrostu i rozwojowi gospodarki, na równi z rozwojem europejskiego wymiaru społecznego, co dałoby Europejczykom przedmiot do dyskusji w ramach dialogu społeczeństw obywatelskich.

2.5 Obywatele nie znają dokładnie projektu integracji rynku transatlantyckiego⁽⁹⁾. W doświadczeniu integracji północnoamerykańskiej NAFTA uwzględniono jedynie w bardzo niewielkim stopniu aspekty społeczne i środowiskowe, nie starając się wesprzeć zatrudnienia ani z jednej, ani z drugiej strony. Konieczna jest ocena – w Stanach Zjednoczonych, Kanadzie i Meksyku nastąpiła degradacja środowiska, zarobki spadły, miejsca pracy są przenoszone do Chin. Integracja europejska ze swej strony wytworzyła bogactwo (wzrost PKB), ale zamknięte zostały kopalnie i stocznie, stracony przemysł metalurgiczny i tekstylny, zrestrukturyzowane całe sektory, w tym rybołówstwo, rolnictwo, przemysł motoryzacyjny. Jednak od czasu utworzenia wspólnego rynku podejmowano pewne działania kompensacyjne. EKES pragnie przewidywać z wyprzedzeniem skutki, jakie dla środowiska (np. GMO) i społeczeństwa ma trwająca integracja, oraz prowadzić na ten temat dialog. Niektóre skutki już wystąpiły: zatrudnienie w kinematografii czy ochrona danych osobowych w ramach SWIFT.

3. Możliwe skutki integracji transatlantyckiej

3.1 Struktury gospodarczo-handlowe UE i Stanów Zjednoczonych są dosyć zbliżone. Pierwszym skutkiem, jakiego należy się spodziewać, może być przede wszystkim nasilenie konkurencji, która będzie dotyczyć nie tyle kosztów, ile ilości, jakości i zróżnicowania produktów. Kurs wymiany dolara pozwala USA na odzyskanie konkurencyjności w eksporcie. W Stanach Zjednoczonych stopy procentowe są niższe, a system rezerwy federalnej FED jest bardziej skłonny do reagowania niż EBC. Strefa euro, bez radykalnych zmian, nie będzie miała obecnie niezbędnej zdolności do reagowania, aby rozwijać się na rozległym rynku transatlantyckim.

3.2 Integracja mogłaby wpłynąć na koszt i warunki pracy, pociągnąć za sobą dalszą utratę stabilności, co byłoby tym łatwiejsze, że rynek pracy stał się bardziej elastyczny, polityka umiarkowanego wzrostu płac – silniejsza, a przeniesienia – intensywne, w ramach konkurencyjnej strategii zmniejszania inflacji. Europejczycy obawiają się presji na obniżenie standardów socjalnych, zdrowotnych i środowiskowych oraz poziomowi zatrudnienia i poziomowi życia, choć integracja powinna się odbywać z korzyścią dla obu stron. Kwestię tę można rozwiązać między innymi poprzez poprawę wyników gospodarczych i wydajności, ale część osób, które tracą pracę, już jej nie odzyskają. Państwa członkowskie, które odbudowały się po

⁽⁸⁾ Rozdział 1, Dz.U. C 277 z 17.11.2009, s. 117–124.

⁽⁹⁾ Ten projekt został przedstawiony wspólnie w marcu 1998 r. przez komisarzy Leona Britтана (handel zewnętrzny), Martina Bangemanna (przemysł i telekomunikacja) i Maria Montiego (rynek wewnętrzny). Dotyczył on stosunków UE – USA i odnosił się do czterech elementów: strefy wolnego handlu dla usług; zniesienia barier technicznych w handlu, zwłaszcza poprzez zawieranie umów w sprawie wzajemnego uznawania; liberalizacji rynków publicznych, praw własności intelektualnej oraz inwestycji oraz ewentualnego stopniowego zniesienia do 2010 r. taryf celnych na produkty przemysłowe. Termin ten został odroczony do 2015 r.

wojnie na podstawie silnego wewnętrznego konsensusu w kwestiach społeczno-gospodarczych, dziś odczuwają już skutki napięć powodowanych różnicami w swoich systemach; napięcia te dają się dotkliwie odczuć od maja 2010 r. za sprawą spekulacji na wspólnej walucie.

3.3 W warunkach coraz większej fragmentaryzacji procesów produkcyjnych⁽¹⁰⁾ kraje wschodzące mogłyby zostać wielkim wygranym budowania integracji transatlantyckiej i zaostrzyć konkurencję pomiędzy dwiema największymi gospodarkami w strefie OECD. Zdaniem EKES-u jest to jeden z tematów, które należy w pierwszej kolejności przedyskutować w ramach dialogu transatlantyckiego.

4. Warunki integracji

4.1 Nie można tworzyć bloku euroatlantyckiego bez właściwego informowania obywateli. Unia mogłaby postępować w tej materii demokratycznie i umacniać wewnątrzunijny dialog obywatelski oraz dialog na rynku pracy, podobnie jak w organach europejsko-amerykańskich stworzonych w tym celu. Komisja Europejska mogłaby ułatwić tego rodzaju dialog, przeznaczając na niego jeszcze więcej środków niż te, które właśnie zwiększyła⁽¹¹⁾. EKES byłby gotów utworzyć wraz ze swymi partnerami amerykańskimi euroamerykańską radę społeczeństwa obywatelskiego.

4.2 EKES jest zdania, że integracja transatlantycka powinna być przedmiotem konsultacji z obywatelami, zgodnie z traktatem lizbońskim. Wobec braku wyraźnego stanowiska instytucji odnośnie do decyzji w sprawie międzynarodowego propagowania europejskiego modelu społecznego, integracja euroatlantycka wiąże się z ryzykiem rozpadu europejskiego „paktu społecznego”, w związku z czym należy skonsultować się z obywatelami.

4.3 EKES życzyłby sobie, by w dialogu transatlantyckim rozwijać legitymizację:

- 1) tożsamości europejskiej,
- 2) wartości europejskich i kultury europejskiej, w tym ochrony środowiska,

⁽¹⁰⁾ W Europie postępuje dezindustrializacja, podobnie jak w Stanach Zjednoczonych, gdzie w ostatnim dziesięcioleciu zatrudnienie w sektorze wytwórczym zmniejszyło się o 30 %. Udział Stanów Zjednoczonych w handlu światowym spadł z 13 % przed dziesięciu laty do 9 %; w UE następuje delokalizacja produkcji. Zob. badanie w sprawie czasu pracy zrealizowane przez Rones & al., 1997, przytoczone w „Revue Internationale de l'IRE” nr 54 z 1.2001.

⁽¹¹⁾ W 2009 r. DG RELEX Komisji Europejskiej wystosowała zaproszenie do składania wniosków na kwotę 800 tys. euro dotyczących projektów społeczeństwa obywatelskiego zachęcających do dialogu UE – USA.

3) EKES-u, który za pośrednictwem swoich członków reprezentuje zorganizowane społeczeństwo obywatelskie UE.

5. Regulacje bankowe

5.1 Konieczne jest pilne zreformowanie zglobalizowanej gospodarki. EKES ubolewa nad tym, że reforma międzynarodowych instytucji finansowych przebiega tak powoli, ze szkodą dla uczciwej konkurencji i dla utrzymania ogólnej równowagi społecznej.

5.2 Należy pilnie określić zbiór wspólnych norm dotyczących agencji ratingowych, aby uniknąć negatywnych skutków ich działań⁽¹²⁾: agencje przyznawały dobre noty bankom, które doprowadziły do kryzysu, a obecnie przyznają złe noty krajom mającym długi i deficyty spowodowane kosztami ratowania tych samych banków, za co zapłacą obywatele. Działalność banków i agencji ratingowych to dwa punkty, na temat których społeczeństwa obywatelskie UE i USA mogłyby przeprowadzić dyskusję w ramach dialogu transatlantyckiego.

6. Swobody i prawa człowieka

6.1 Chociaż swobody i prawa człowieka są uznawane co do zasady, to obie strony nie przestrzegają ich w taki sam sposób: swoboda wyjazdu i powrotu nie stosuje się jeszcze jednakowo do wszystkich Europejczyków i Amerykanów. Kwestie dotyczące wiz, paszportów czy kontroli bezpieczeństwa powinny podlegać coraz większej harmonizacji, zgodnie ze wspólnie określonym modelem.

6.2 Dobrym przykładem jest SWIFT⁽¹³⁾. W rezolucji legislacyjnej z 11 lutego 2010 r.⁽¹⁴⁾ Parlament Europejski sprzeciwił się odnowieniu umowy w sprawie przetwarzania i przekazywania danych z komunikatów finansowych przez UE Stanom Zjednoczonym, którym zajmuje się stowarzyszenie SWIFT. Chodziło o kwestię bezpośredniego udostępniania bądź nie serwerów europejskich w celu nadzorowania terroryzmu. Nowe uprawnienia PE umożliwiły mu szersze spojrzenie na to przekazywanie „hurtem” Stanom Zjednoczonym poufnych danych na temat operacji bankowych Europejczyków, które oznaczają *de facto* utratę gwarancji i ochrony przewidzianych w prawie państw członkowskich i w prawie unijnym. Posłowie chcieli, by Unia określiła swoją wizję rynku transatlantyckiego w dziedzinie ochrony praw. Woleli zwrócić się ku systemowi bardziej europejskiemu, nowej roli Europolu i wymogowi prawa do odszkodowania dla obywateli. Nawet jeżeli dziś gwarancje są niepełne, umowa podpisana 8 lipca 2010 r. będzie corocznie podlegała przeglądowi. Jest to zgodne z ideą komisarza Michela Barniera, który pragnie, by rynek wewnętrzny „służył projektowi

⁽¹²⁾ Dz.U. C 277 z 17.11.2009, s. 117–124.

⁽¹³⁾ SWIFT – Stowarzyszenie Międzynarodowej Teletransmisji Danych Finansowych, amerykańskie stowarzyszenie na prawie belgijskim zarządzające międzynarodową wymianą danych finansowych dotyczących ponad 200 krajów.

⁽¹⁴⁾ PE (05305/1/2010 REV1-C7-0004/2010-2009/0190(NLE). Umowa SWIFT II, PE 8.7.2010 (11222/1/2010/REV1 i COR1-C7-0158/2010-0178-(NLE)).

społecznemu, wspólnie określone przez instytucje europejskie”⁽¹⁵⁾. Tego również pragnie EKES i wyraża to w niniejszej opinii, wzywając, by Unia potwierdziła swoją własną koncepcję rynku transatlantyckiego i wspierała swój EMS, szanując swego wielkiego amerykańskiego sąsiada.

6.3 Należy chronić i utrzymywać – na mocy wspólnego porozumienia zawartego poza umowami handlowymi – postępowe stanowisko Unii w kwestii prawa do życia i bioetyki.

6.4 **EKES pragnie, by partnerstwo transatlantyckie przyczyniło się do poszanowania praw człowieka oraz praw politycznych i obywatelskich, lecz także gospodarczych i społecznych.** Stany Zjednoczone mają długą historię obrony praw obywatelskich i politycznych, a Unia Europejska dodała do tego rozwój praw gospodarczych i społecznych. W interesie obydwu kontynentów leży wykazanie politycznej woli umożliwiającej wszystkim obywatelom i rezydentom korzystanie z całego zakresu praw i możliwości dostępnych w obu tych regionach.

7. Prawa socjalne

7.1 EKES stwierdził już wcześniej, że transatlantycki dialog „społeczny” jest realizowany w niewielkim zakresie⁽¹⁶⁾. Wydaje się, że prawa socjalne zaliczane są do pojęcia „praw podstawowych”, ale oznaczają one w rzeczywistości prawa „obywatelskie i polityczne”.

7.2 EKES jest zdania, że nie wystarczy sobie regularnie przypominać, że Stany Zjednoczone i UE wyznają te same wartości oraz że poza gospodarką łączą je kwestie obrony wolności, demokracji i praw człowieka. Unia powinna zawsze przypominać w swoich działaniach zewnętrznych, że pozostałe prawa „podstawowe”, jakimi są prawa socjalne, stanowią fundament jej stanowiska. Teksty założycielskie Unii zawierają „horyzontalną klauzulę społeczną”, która przewiduje uwzględnianie – zarówno w określaniu, jak i w realizacji polityki – „wymogów związanych ze wspieraniem wysokiego poziomu zatrudnienia, zapewnianiem odpowiedniej ochrony socjalnej, zwalczaniem wykluczenia społecznego, a także z wysokim poziomem kształcenia, szkolenia oraz ochrony zdrowia ludzkiego”⁽¹⁷⁾.

7.3 To, co wyróżnia Europę wśród innych kontynentów, to istotnie „państwo socjalne”, czyli systemy socjalne oraz przestrzeganie praw socjalnych, nierozzerwalnie związane z prawami człowieka.

EMS łączy ochronę swobód publicznych, mechanizmy społecznej gospodarki rynkowej oraz woluntaryzm działań politycznych. Opiera się na trzech filarach: systemie zbiorowej ochrony socjalnej, usługach publicznych i dialogu społecznym. Jest on w pewnym sensie europejskim stylem życia w pigułce. EKES ubolewa nad tym, że europejski model społeczny nie jest jako taki propagowany przez Unię. Wszystkie wymienione aspekty zostały uwzględnione w traktacie lizbońskim. Należy podnieść polityczną rangę tego modelu, podkreślając – również w ramach negocjacji transatlantyckich – że „Europa = dobrobyt dla wszystkich”. Komitet uważa, że Unia powinna domagać się, by elementy takiego państwa socjalnego znajdowały się w centrum uwagi w dyskusjach euroatlantyckich, gdyż brak takich działań byłby szkodliwy dla obywateli oraz dla tożsamości i różnorodności europejskiej.

8. Systemy ochrony socjalnej

8.1 Europejczycy zaakceptowali pewną redystrybucję bogactwa narodowego za pośrednictwem krajowych systemów zbiorowej ochrony socjalnej, które uległy destabilizacji z powodu bardziej globalnego charakteru wymiany gospodarczej. Nie występując w obronie europejskiego modelu społecznego, Unia bierze na siebie ryzyko przyczynienia się do rozpadu tego modelu. Całe społeczeństwo żyje lepiej, kiedy ograniczony czas pracy pozwala spędzać więcej czasu z rodziną – filarem społecznym w Europie; kiedy długie urlopy macierzyńskie i wychowawcze są płatne, by małe dzieci mogły lepiej się rozwijać; kiedy zapewniona jest intensywna opieka; kiedy niesamodzielne osoby starsze otrzymują pomoc. Nie są to prezenty od państwa, ponieważ znaczne jednorazowe wydatki, których uniknięto, zostały rozłożone na składki i/lub podatki płacone przez beneficjentów na przestrzeni lat.

8.2 Obecnie stosunki transatlantyckie w tym zakresie nie są równoważne. Stany Zjednoczone stanowią federację stanów, w której nie istnieje państwo socjalne (ani na szczeblu federalnym, ani na szczeblu stanowym), lecz gdzie rozważane są zmiany socjalne (ustawa federalna o ubezpieczeniu zdrowotnym); w UE w każdym państwie członkowskim istnieje państwo socjalne, ale nie ma go jeszcze w ramach trzech filarów na szczeblu „federacyjnym”, na którym UE zaleca cele konwergencji poprzez otwartą metodę koordynacji. EKES jest zdania, że tych nierówności między UE a USA nie można wygładzić poprzez ograniczanie europejskiego modelu społecznego. Komitet zastanawia się w kontekście integracji transatlantyckiej nad trwałością praw, jakimi cieszą się państwa członkowskie, zważywszy na brak odpowiednich działań wspólnotowych i brak woli politycznej, by propagować model europejski, szczególnie w okresie obecnego kryzysu.

8.3 Komitet uważa, że wyzwanie „otwieranie się a bezpieczeństwo” związane z zachodzącymi obecnie zmianami należy rozwiązywać w ramach transatlantyckiego dialogu społecznego, do którego prowadzenia zachęca. Chodzi tu o dobrobyt 300 mln ludzi żyjących po jednej stronie Atlantyku i 500 mln ludzi żyjących po drugiej stronie.

⁽¹⁵⁾ Debata zorganizowana 17 marca 2010 r. przez Euractiv.fr z przedstawicielstwem Komisji w Paryżu i ze wsparciem DTCC – Depository Trust and Clearing Corporation, [w:] *Questions d'Europe*, nr 165 z 6.4.2010, Fundacja Roberta Schumana.

⁽¹⁶⁾ Dz.U. C 288 z 22.9.2009, s. 32–39.

⁽¹⁷⁾ TFUE, art. 9.

8.4 Kwoty, jakimi operują systemy socjalne, są często porównywalne w Europie z wysokością budżetów państw. W USA 16 % PKB przeznaczane jest na wydatki zdrowotne: odsetek ten jest znaczący, ale obejmuje mniejszą liczbę obywateli niż w Europie, gdzie ubezpieczonych jest więcej osób przy mniejszych kosztach (średnia dla krajów OECD: 8,9 % PKB). Kwoty, jakimi operują systemy socjalne, wprawiają w ruch gospodarkę realną. Przyczyniają się one do łagodzenia kryzysu, co ma kapitalne znaczenie dla państwa i obywateli. Nie dotyczy to jednak sytuacji, gdy systemy ubezpieczeń społecznych są indywidualne i opierają się na prywatnych środkach finansowych, które są wystawione na ryzyko rynkowe. EKES jest zdania, że organy decyzyjne powinny zapobiec sytuacji, w której całkowite otwarcie na konkurencję w ramach wielkiej zintegrowanej europejsko-amerykańskiej strefy gospodarczej osłabiłoby ochronę obywateli. W tym kontekście Komitet z zadowoleniem przyjmuje sukces obecnej administracji amerykańskiej w tworzeniu nowatorskiego systemu ubezpieczeń zdrowotnych w Stanach Zjednoczonych.

8.4.1 Zdrowie

8.4.1.1 Cel Unii, jakim jest konwergencja społeczna, w ramach której dąży się do wysokich standardów i której towarzyszy zasada braku regresji socjalnej, jest aprobowany przez obywateli i powinien zostać utrzymany. Europejki nigdy nie zaakceptowałyby na przykład ograniczenia urlopów macierzyńskich, które w Stanach Zjednoczonych są krótkie i czasami bezpłatne.

8.4.1.2 EKES jest zdania, że dialog europejsko-amerykański wzbogaciłby się, gdyby obejmował wspomniane wyżej kwestie, które mają fundamentalne znaczenie dla spójności społecznej po obu stronach Atlantyku. Społeczeństwo amerykańskie silnie się podzieliło, jeśli chodzi o propozycję regulacji systemu ochrony zdrowia, do którego fundusze zbierane byłyby powszechnie za pomocą podatku, a więc podlegałyby kontroli wybieranych władz. Zdaniem EKES-u świadczy to być może o braku informacji dotyczących modelu europejskiego, który – choć nie jest scentralizowany na szczeblu kontynentalnym – oferuje wszystkim, w tym osobom niebędącym obywatelami zamieszkiwanego przez nie kraju, solidarne i zbiorowe gwarancje poprzez systemy powszechnego ubezpieczenia zdrowotnego przyczyniające się do generowania PKB. EKES wyraża nadzieję, że Unia Europejska będzie informować o tym amerykańskie społeczeństwo obywatelskie, np. w ramach dialogu zorganizowanych społeczeństw obywatelskich.

8.4.2 Emerytura

8.4.2.1 Podobnie jak w przypadku innych elementów systemów ochrony socjalnej, i tutaj istnieją różnice pomiędzy Europejczykami; wpływ systemów zabezpieczenia emerytalnego na całą gospodarkę jest znaczący. W związku z tym w ramach dialogu europejsko-amerykańskiego należy uwzględniać stanowisko przedstawicieli społeczeństwa obywatelskiego ze względu na to, że porozumienia handlowe integrujące obu partnerów transatlantyckich mogą mieć wpływ na poziom życia.

8.4.3 Bezrobocie

8.4.3.1 Wszystkie państwa członkowskie UE mają publiczne systemy zasiłków dla bezrobotnych. Integracja strefy atlantyckiej niesie ze sobą ogólne ryzyko, związane z konkurencyjnością,

zwiększenia elastyczności bez zapewnienia większej ochrony. Europejczycy, podobnie jak Amerykanie, mogą żywić obawy, że ich sytuacja się pogorszy⁽¹⁸⁾. Sytuacja pracowników w Stanach Zjednoczonych pogorszyła się od 1970 r. Wraz z kryzysem rośnie niepewność po obu stronach Atlantyku, podobnie jak liczba ubogich pracowników („working poors”). W obliczu kryzysu gospodarczego o historycznych rozmiarach, po obu stronach Atlantyku istnieją obawy, że przy większej elastyczności sytuacja się pogorszy. Zdaniem EKES-u model *flexicurity* może czasem pomagać pracownikom, jeśli obiecane ubezpieczenie socjalne faktycznie jest zapewniane, jednak nic nie zastąpi stałego miejsca pracy z godziwym wynagrodzeniem i godziwą emeryturą. W Unii Europejskiej istnieje tradycja dialogu społecznego, w którym uwzględniane są interesy poszczególnych uczestników. UE posiada dokumenty dotyczące dialogu społecznego oraz instytucje. Wymaga to istnienia organizacji pracodawców i pracowników, które są reprezentatywne i doświadczone w prowadzeniu negocjacji.

9. Usługi publiczne⁽¹⁹⁾

9.1 Kształcenie

9.1.1 Uniwersytety w Stanach Zjednoczonych są płatne i uchodzą za najlepsze na świecie, a Europejczycy ubiegają się zarówno o możliwość studiowania, jak i wykładania na nich. Zdaniem tak Europejczyków, jak i Amerykanów, rynek pracy w przyszłości będzie bardziej otwarty na „dobrze wykształconych i wysoko wykwalifikowanych pracowników”:

Będą oni w najlepszej sytuacji, aby zapewnić sobie wysoko płatne miejsca pracy, przyczyniając się tym samym do dobrobytu Ameryki.

Przewiduje się, że zawody wymagające większych osiągnięć edukacyjnych będą rozwijać się szybciej niż te o niższych wymogach edukacyjnych; najszybszy wzrost nastąpi w zawodach, w których konieczny jest dyplom wyższej uczelni lub policealnej szkoły zawodowej.

(Urząd Wykonawczy Prezydenta Stanów Zjednoczonych – Rada Doradców Gospodarczych (CEA) w publikacji „Jobs of the Future”).

9.1.2 Wykształcenie jest pomostem ku przyszłości. W UE, gdzie kształcenie jest zazwyczaj bezpłatne, ograniczenie zakresu usług publicznych i blokowanie krajowych polityk budżetowych wpływa na zmianę sytuacji w kierunku zmniejszenia równości szans. UE doradza państwom członkowskim w ramach strategii lizbońskiej, by opierały program kształcenia uniwersyteckiego (cykl studiów wyższych), a w dalszej perspektywie być może także program kształcenia w liceach (cykl nauczania drugiego stopnia) na potrzebach przedsiębiorców.

⁽¹⁸⁾ *Middle Class in America* („Klasa średnia w Ameryce”).

⁽¹⁹⁾ Dz.U. C 128 z 18.5.2010, s. 97–102.

9.1.3 EKES jest zdania, że takie kwestie, jak powszechny dostęp do kształcenia, równość kobiet i mężczyzn, którą ono zapewnia, a także godzenie życia rodzinnego i zawodowego powinny zapewnić obywatelom wszelkie szanse. Powszechny dostęp do kształcenia, podobnie jak kształcenie przez całe życie oraz sposoby finansowania tych zagadnień, mogłyby być przedmiotem wymiany i tematem dialogu społeczeństw po obu stronach Atlantyku, tak aby obie społeczności odniosły korzyści z opartego na wiedzy sektora usług, znajdując równocześnie sposoby na uwzględnienie osób, które nie mają do niego dostępu.

9.2 Układ ogólny w sprawie handlu usługami

9.2.1 To obywatele Unii walczyli o uratowanie ich przemysłu filmowego i zachowanie specyfiki kultury europejskiej w obliczu zagrożeń, przed jakimi staje ona w wyniku światowej liberalizacji usług. Obrona tożsamości europejskiej zależy od wzmocnienia dialogu międzykulturowego w celu zachowania bogactwa, które rodzi się z różnorodności: ze zjawiskiem tym wiążą się liczne aspekty, takie jak miejsca pracy, ochrona dziedzictwa narodowego i rozwój innowacji.

9.2.2 Kultura nie jest wyłącznie towarem. EKES jest zdania, że powinna ona stanowić część transatlantyckiego dialogu zorganizowanych społeczeństw obywatelskich.

9.3 Szczególny przypadek imigracji i integracji

9.3.1 Oba starzejące się społeczeństwa muszą zarządzać zjawiskiem imigracji. Wyzwanie polega na pogodzeniu zjawiska starzenia się z popytem na siłę roboczą; należy również ustalić próg tolerancji dla spójności społecznej. Ta ostatnia zależy od polityki integracji, którą należy postrzegać w dłuższej perspektywie czasowej oraz w kontekście globalnego i dwukierunkowego podejścia obejmującego imigrantów i społeczeństwo przyjmujące. Presje wewnętrzne i zewnętrzne są silne. EKES postrzega migrację jako istotną kwestię dla demokracji i wyraża nadzieję, że będzie ona przedmiotem transatlantyckiego dialogu społecznego, z możliwym udziałem Europejskiego Forum Integracji w odniesieniu do tej kwestii.

10. Dialog społeczny

10.1 Jest to kwestia, która najbardziej różnicuje oba społeczeństwa. Dialog społeczny, który w pewnym momencie historii europejskiej stał się konieczny, obecnie ma wartość kulturową. Nie jest ona dana obywatelom amerykańskim, którzy pozbawieni są możliwości wyrażania swego stanowiska. Oba społeczeństwa muszą jeszcze wiele uczynić, aby udzielić głosu pracownikom i rozwinąć sieć informacji i konsultacji,

zwłaszcza w obecnym krytycznym okresie po załamaniu finansowym w 2008 r. EKES uważa, że potrzebne są wspólnie uzgodnione normy umożliwiające ocenę i porównanie warunków socjalnych i sytuacji na rynku pracy po obu stronach Atlantyku. Należy to uczynić zwłaszcza w stosunku do czasu pracy i świadczeń socjalnych, aby uzyskać wyraźny obraz konkurencyjności każdego z tych rynków, ponieważ w zglobalizowanej wymianie gospodarczej wynagrodzenia są czynnikiem dostosowania.

10.2 W rezolucji z 2009 r. Parlament Europejski przewidywał koordynację polityki fiskalnej i pieniężnej z amerykańskim Kongresem oraz ścisłe zbliżenie banków centralnych UE i USA. Jednakże Stany Zjednoczone nie ratyfikowały konwencji MOP. Przeprowadzone badanie⁽²⁰⁾ wykazało, że na amerykańskim rynku pracy odmawia się wielu zatrudnionym podstawowych praw chroniących pracowników, na przykład prawa do minimalnej pensji, do wynagrodzenia za nadgodziny, do przerwy na posiłek, do odszkodowania za wypadek czy też prawa do żądania lepszych warunków pracy.

10.3 EKES jest zdania, że w transatlantyckim dialogu społecznym zbyt mało uwagi poświęca się kwestii oczekiwani przedstawicieli społeczeństwa obywatelskiego, szczególnie pracowników.

11. Środowisko naturalne

11.1 Prowadzenie przez USA polityki zaangażowanej w większą ochronę środowiska mogłoby mieć wpływ na decyzje budżetowe i zatrudnienie. EKES jest zdania, że dialog transatlantycki może przyspieszyć przyjęcie bardziej świadomej postawy, w większym stopniu sprzyjającej zrównoważonemu rozwojowi; wierzy, że społeczeństwo obywatelskie i konsumenci mogą odegrać pewną rolę w „ekologizacji” gospodarki.

11.2 Unia Europejska i Stany Zjednoczone powinny być zdolne do wspólnego tworzenia nowych gałęzi przemysłu inspirowanych potrzebą dostarczania energii ze źródeł odnawialnych. Kalifornia i Portugalia dokonały tych samych wyborów, stawiając na energię słoneczną i wiatrową. EKES jest zdania, że posiadanie pomysłów, a następnie korzystanie z technologii chińskich miałyby katastrofalne skutki dla przyszłości obu potęg gospodarczych (patrz przykład fotowoltaiki).

12. Płaszczyzna instytucjonalna

12.1 W poprzedniej opinii EKES-u w sprawie stosunków transatlantyckich omówiono szereg możliwości rozwoju Transatlantyckiego Dialogu Pracy i Transatlantyckiej Rady Gospodarczej.

⁽²⁰⁾ Pod kierunkiem dr Annette Bernhardt, współdyrektor politycznej ds. National Employment Law Project NELP [projektu krajowego prawa pracy NELP].

12.2 EKES chciałby wykazać się nowatorskim podejściem i opowiedzieć za włączeniem na zasadach instytucjonalnych przedstawicieli społeczeństwa obywatelskiego do transatlantycznego dialogu zorganizowanych społeczeństw obywatelskich. W każdym dialogu, sprawozdaniu, badaniu czy umowie dotyczącej stosunków transatlantycznych powinien znaleźć się rozdział na temat społecznych skutków planowanych środków,

wybiegających poza tworzenie miejsc pracy. Państwa członkowskie nie wyposażyły jeszcze Unii w zintegrowaną politykę społeczną, choć stosuje ona faktyczny wspólny model i mogłaby akcentować swój punkt widzenia w dialogu ze Stanami Zjednoczonymi. Powinna promować EMS i stawać się bardziej widoczna w Stanach Zjednoczonych.

Bruksela, 21 października 2010 r.

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Staffan NILSSON

ZAŁĄCZNIK

do opinii Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

Następujące poprawki, które uzyskały poparcie co najmniej jednej czwartej oddanych głosów, zostały odrzucone w trakcie debaty:

Punkt 1.4

Zmienić

EKES zaleca, by oprócz przyjęcia nowych przepisów finansowych, wprowadzić na obszarze euroatlantyckim wspólne normy dotyczące agencji ratingowych, jak również nowe zasady konkurencji, które by lepiej uwzględniały oczekiwania społeczne interesy obywateli. Komitet uważa za niezmiernie ważne podniesienie konkurencyjności do rangi najwyższego priorytetu działań politycznych, co ma służyć tworzeniu nowych miejsc pracy i zapewnieniu, że poziom życia obywateli nie tylko się utrzyma, ale też poprawi. obywatele nie tylko EKES oczekuje, że Unia przyjmie zacydowane stanowisko, które gwarantowałoby obywatelom zachowanie poziomu życia. Jeśli chodzi o dialog transatlantycki, to Komitet spodziewa się, że jego rozwój będzie uwzględniał opinie społeczeństwa obywatelskiego po obu stronach Atlantyku.

Wynik głosowania

Za:	66
Przeciw:	76
Wstrzymało się:	21
